Р Е Ц Е Н З И Я

от проф. д-р Марийка Николова Димитрова
катедра „Германистика и нидерландистика“
ВТУ „Св. св. Кирил и Методий“
член на Научното жури

по конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”
област на висше образование 2. Хуманитарни науки
професионално направление 2.1. Филология
(Немски език – приложно езикознание)
към катедра „Западни езици”, ФКНФ
СУ „Св. Кл. Охридски”,
обявен в ДВ, бр. 50 / 15.06.2018 г.

1. Данни за конкурса

Процедурата по обявения конкурс за заемане на академичната длъжност „доцент”, професионално направление 2.1. Филология (Немски език – приложно езикознание) е съобразена с изискванията, посочени в Закона за развитие на академичния състав в Република България и в Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ „Св. Кл. Охридски”.

До участие в конкурса са допуснати:

1) Гл.ас. д-р Бисерка Николова Велева-Петрусенко
2) Гл.ас. д-р Гергана Иванова Фъркова-Ангелова

Гл.ас. д-р Бисерка Николова Велева-Петрусенко отговаря на условията по чл. 29 от Закона за развитие на академичния състав и чл. 105 от Правилника на СУ:

- придобила е образователната и научна степен „доктор” (2015 г.),

- от 1996 г. е асистент и от 2007 г. - гл.ас. по немски език в катедра „Западни езици ”, ФКНФ, СУ,

- представила е издаден монографичен труд и научни статии, публикувани в специализирани научни издания в страната и чужбина.

Монографичният труд е различен от труда, с който е придобила образователната и научна степен „доктор”.

Гл.ас. д-р Гергана Иванова Фъркова-Ангелова:

- придобила е образователната и научна степен „доктор" (2016 г.),

- от 1995 г. е асистент и от 2017 г. - гл.ас. по немски език в катедра „Западни езици ", ФКНФ, СУ,

- представила е издаден монографичен труд, научни статии и студия, публикувани в специализирани научни издания в страната, речници, учебник.

Монографичният труд е различен от труда, с който е придобила образователната и научна степен „доктор".

2. Данни за кандидатите

Бисерка Николова Велева-Петрусенко завършва висше образование по специалност „Немска филология" през 1982 г. в Софийския университет.

Професионалната си кариера започва като асистент по немски език през 1996 г., ст.ас. през 2003 г. и гл.ас. (от 2007 г. до настоящия момент) към катедра „Западни езици", СУ. Преподава специализиран немски език във Факултета по журналистика и масови комуникации (1996 – 2007) и в Юридическия факултет, спец. „Международни отношения" (2007 – 2018 г.). Била е хоноруван асистент по немски език в Института за чуждестранни студенти, София (1986 – 1993), а през 2004 – 2005 г. – гост-преподавател по български език, литература и култура в Института по славистика към Йенския университет, Германия.

През 2015 г. придобива образователната и научна степен „доктор" по 2.1. Филология (Общо и сравнително езикознание – сравнително езикознание на немски и български език) – тема на докторския труд *„Контрастивен анализ на деминутивите в немски и български език"*.

За професионалното й израстване допринасят, от една страна, специализациите в Италия, Австрия, Великобритания, от друга страна, активното участие в национални и международни научни конференции и конгреси, ориентирани към проблеми на чуждоезиковото обучение, по-специално към изучаването и преподаването на специализирани езици.

Участвала е в работата на проекти по международни, национални и университетски програми като ръководител/координатор и член (2018 – Университет Сарагоса, Испания, 2017 – Софийски университет, 2015 – Гьоте-Институт София и др.).

Член е на Дружеството на преподавателите по немски език в България.

Гергана Иванова Фъркова-Ангелова завършва висше образование по специалност „Немска филология“ през 1991 г. в СУ „Кл. Охридски”.

През 1995 г. постъпва в СУ като асистент, по-късно гл.ас. (2017 г.), по немски език към катедра „Западни езици“. Преподава икономически немски и бизнес комуникация. От 2005 г. води курсове по немски език за биснес комуникация към Германо-Българската индустриално-търговска камара.

През 2016 г. й е присъдена образователната и научна степен „доктор“ след успешната защита на докторски труд на тема „*Лингвистични, паралингвистични и културноспецифични измерения на българо-немската комуникация в бизнес среда*“.

Работи като журналист на свободна практика (от 1990 г.) и като преводач на свободна практика (от 1988 г.), има разнообразна журналистическа и преводаческа дейност (публикации, свързани с културни събития в България и чужбина; преводи на филми и художествена литература).

Участва с доклади в международни научни конференции в България (2013-2017), Сърбия (2017) по проблеми на чуждоезиковото обучение и превода.

Ръководила е издателски проекти (напр. Александър Геров „Бяла приказка”), участвала е като член и като ръководител в работата на проекти в областта на литературата и превода. Била е член и на проект по „Съвременни методи за повишаване на мотивацията в учебния процес” (СУ, 2013 г.) .

Член е на Съюза на германистите и Съюза на преводачите в България, на Европейския преводачески колегиум, както и на други професионални сдружения.

3. Описание на научните трудове

3.1. **Гл.ас. д-р Бисерка Николова Велева-Петрусенко** представя библиография с 19 заглавия: монография, научни статии (12 публикувани и 6 под печат, 3 от тях в съавторство).

В конкурса гл.ас. д-р Бисерка Велева-Петрусенко участва с публикуван *монографичен труд* на тема „*Дипломатическата кореспонденция между България и Германия (лингвистичен анализ)*“,

София, Университетско издателство „Св. Кл. Охридски“, 2018 г., 400 стр. (съгласно чл. 105 (3) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ). В структурно отношение монографията се състои от увод, три глави, заключение, литература, приложение, глосар, съдържащ основни термини в дипломатическата кореспонденция. Разработването на темата стъпва върху диахронен историко-лингвистичен преглед на отношенията между България и Германия, за да се характеризира връзката между държавата и дипломатическия документ и да се установи „кой е основният дипломатически документ и на какъв език се осъществява дипломатическата комуникация през отделните периоди” (стр. 77). По-специално се анализира същността на дипломатическите документи от лингвистична гледна точка, като логиката на анализа следва единството от функция, съдържание и ситуация на употреба на текстовете в сферата на дипломацията.

Научните статии представляват в по-голямата си част изнесени доклади на национални и международни научни конференции; публикувани са на български, английски и немски език в специализирани сборници, в реномираното специализирано списание KNOWLEDGE-International Journal (Македония). Относно статиите в съавторство няма информация за частите, които е разработила кандидатката.

Публикациите за участие в конкурса са издадени след успешната защита на докторския труд през 2015 г., с изключение на 3 публикации от 2013, 2010 и 2003 година. Те са включени, тъй като тематично са свързани с обучението по спец. „Международни отношения” и с изследването на езиковите средства за изразяване на дипломатичност (тук трябва да се уточни, дали те вече са използвани при заемане на академичната длъжност „гл.ас.” и при присъждане на образователната и научна степен „доктор”).

3.2. **Гл.ас. д-р Гергана Иванова Фъркова-Ангелова** представя монография, студия, научни статии (4), речници (4), учебник.

Монографията е озаглавена *„Езикът на рекламния слоган. Немско-български паралели“*, София, изд. „ФънТези“, 2018 г., 247 стр. (съгласно чл. 105 (3) от Правилника за условията и реда за придобиване на научни степени и заемане на академични длъжности в СУ). Трудът съдържа увод, 9 глави, заключение, библиография. Авторката подчертава още в увода, че в изследването няма да се прави езиковедски анализ на рекламния език

изобщо, а ще се анализират „възможностите на езиковата система за комуникирането на рекламни послания" (стр. 8). На базата на слогани от последните две десетилетия се провежда лингвистичен анализ на фонетично, морфологично, синтактично и семантично равнище, за да се установят най-новите тенденции в развитието на езика на рекламата.

Статиите представляват доклади, изнесени на международни национални конференции в София (2017, 2015), Варна (2017), и са публикувани на български и немски език в съответните специализирани сборници. *Студията* е публикувана в Годишник на СУ (2017 г.). *Речниците* са двуезични бизнес и универсални речници, като три от тях са издание на ПОНС България.

Публикациите за участие в конкурса са разработени след успешната защита на докторския труд през 2016 г., с изключение на 2 публикации от 2015 г., на речниците и учебника, които са от периода 2001-2011 г. (И тук е необходимо да се уточни, дали публикациите преди 2016 г. са използвани вече при заемане на академичната длъжност „гл.ас." и при присъждане на образователната и научна степен „доктор".)

4. Научни приноси

Научните приноси могат да бъдат систематизирани според тематиката на представените публикации:

4.1. Публикациите на **гл.ас. д-р Бисерка Велева-Петрусенко** свидетелстват за нейния траен научен интерес към проблеми, свързани с *изследването на езика на дипломацията*. Научните й търсения пряко кореспондират с дългогодишната й преподавателска работа по практически и специализиран немски език в Юридическия факултет, спец. „Международни отношения".

а) Статиите, посветени на *дипломацията, езика и комуникацията* в тази сфера (1, 2, 3, 7, 9, 11, 12, 14, 17), насочват вниманието към важни аспекти на избраната тема. Те свидетелстват за комплексния подход при решаването на определен лингвистичен проблем като се използват автентични документи, отразяващи важни исторически събития в дипломатическите отношения между България и Германия, напр. при анализа на значението и употребата на термина *лингва франка,* при семантичния анализ на лексемата *документ* в български и немски език като речникова единица и като термин в специализираната юридическа литература. Принос към изследването на дипломатическата комуникация имат статиите, в които се дискутира въпросът за *значението на цветовете*

при оформянето на официални документи в сферата на дипломацията. Налага се изводът за доминиращата роля на илюстриращите елементи над вербалните, за това, че дипломатическата покана е резултат от специфичния опит на всяка страна в областта на лингвистиката, типографията, науката за цветовете. По-късно в книгата за дипломатическата кореспонденция между България и Германия се прецизира, че илюстрациите и текстът въздействат като едно цяло, че образните елементи служат за визуализация на отделни съдържателни моменти в текста, но като съвременна тенденция се наблюдава доминиращата роля на невербалните елементи над вербалните (стр. 278, 322).

Статиите (1, 2) имат отчасти идентично съдържание с отделни глави в книгата *„Дипломатическата кореспонденция между България и Германия (лингвистичен анализ)"*. С публикуването им авторката представя предварително отделни въпроси на вниманието на специализираната публика за обсъждане.

Към тази тематична група спада и споменатата вече монография *„Дипломатическата кореспонденция между България и Германия (лингвистичен анализ)"*. Нейното създаване е продиктувано от научно-изследователския интерес на авторката, както и от потребностите на преподаването и изучаването на специализиран немски език в специалността „Международни отношения".

Основните приноси на монографията се изразяват в избора на предмета на изследване – дипломатическата кореспонденция между България и Германия и нейното проучване в теоретичен и практико-приложен план, като акцентът се поставя върху провеждането на съпоставителен лингвистичен анализ. В тази връзка компетентно се анализират: (1) реалният контекст на дипломатическата кореспонденция (стр. 159-166), (2) текстовата функция на дипломатическите документи (стр. 166-191), (3) дипломатическите документи с оглед на тяхната структура (стр. 192-278), (4) езиковите особености на дипломатическата кореспонденция (стр. 279-307).

Съществено значение имат изводите, направени на базата на автентични архивни документи, представляващи дипломатическата кореспонденция между България и Германия от създаването им до днес. Разкриват се интересни случаи на сходство, както и определени разлики в изготвянето на документацията на немски и български език, напр. при

съпоставителния лингвистичен анализ на *доклада* като представителен дипломатически и международноправен документ с информативна функция (стр. 244-254). Характерни езикови особености се разкриват в резултат на съпоставителния анализ на *договорни документи*, отнасящи се до структурата, до използваните синтактични конструкции и мофологични форми в текста (стр. 254-263).

С монографичния труд убедително се доказва, че дипломатическата кореспонденция не може да се изследва независимо от историята и развитието на съответната държава. Комплексният подход към предмета на изследване отличава научната разработка от други публикации по тази тема. Разглеждането на дипломатическата кореспонденция в контекста на цялостната дипломатическа дейност на дадена държава води до разкриването на жанровото и стилово разнообразие на текстовете в тази област, което също е принос на монографията.

б) Статиите (5, 13 – всъщност и двете статии са с идентично съдържание) разглеждат *особеностите на правния език* в международните документи. Чрез съпоставителен анализ на паралелни текстове се извеждат определени характеристики на специализирания език по право, като резултатите от изследването могат да допринесат за усъвършенстване на специализираното обучение във ВУЗ.

в) Статиите (6, 8, 10, 15, 16, 18) тематизират актуални въпроси на *чуждоезиковото специализирано обучение*, и в частност в *спец. „Международни отношения"*. Те допринасят: (1) за изясняване ролята и предимствата на вестникарската статия, когато такъв медиен текст целенасочено се използва в процеса на обучение (Тук трябва да се направи уточнението, че едната статия (6) е на български език, а другата (10) - на немски език, като втората е представена на Първия международен конгрес на Международната федерация на асоциациите на преподавателите по съвременни езици (FIPLV) в Югоизточна Европа (Варна, 2017 г.); (2) за разкриване на смисъла и ефекта от организирането на електронното и дистанционно обучение, както и за обосноваването на неговите предимства, особено при постигане на по-голяма мотивация на учещите; (3) за експериментално проучване на студентското мнение с цел задълбочаване на обратната връзка между преподаватели и студенти, както и за установяване на степента на мотивираност на студентите.

В подкрепа на изтъкнатите приноси е приложената Справка на индексирани и цитирани публикации на гл.ас. д-р Бисерка Велева-Петрусенко, изготвена от УБ „Св. Кл. Охридски".

4.2. Публикациите на **гл.ас. д-р Гергана Фъркова-Ангелова** свидетелстват за научния й интерес към изследване на *езика на рекламата*, както и към въпроси, касаещи *връзката между език и култура* с оглед на нейната роля в процеса на комуникация.

а) *„Езикът на рекламния слоган. Немско-български паралели"* (2018) е заглавието на основния монографичен труд, с който гл.ас. д-р Гергана Фъркова-Ангелова участва в конкурса. Интересът към тази проблематика е провокиран най-вече от същността на рекламата и целите, които трябва да бъдат постигнати с нея – „чрез изкусно убеждаване, събуждане на доверие и изграждане на лоялност у потребителите [...] да се създават положителни образи, с които потребителите могат да се асоциират" (стр. 8). С какви средства рекламата може да постигне всичко това – отговор на този въпрос се опитва да даде авторката, като изследва рекламния слоган.

Приносите на *„Езикът на рекламния слоган. Немско-български паралели"* могат да бъдат обобщени както следва:

(1) разкриват се и се систематизират езиковите особености на рекламния слоган на фонетично, морфологично, синтактично и семантично равнище, като се изхожда от неговите характеристики;

(2) установяват се най-често използваните и най-силно въздействащи езикови средства: напр. на фонетично равнище – рима, ритъм, игра с ударението, възклицание; на лексикално равнище – употреба на англицизми и неологизми; на морфологично равнище – предпочитана употреба на прилагателното и съществителното, на личните и притежателните местоимения; на синтактично равнище – стремеж към сбито предаване на съдържанието, употреба на елипси;

(3) подбрани са примери, които сполучливо илюстрират употребата на съответното езиково средство в рекламния слоган;

(4) резултатите от изследването могат да намерят приложение в чуждоезиковото обучение – от една страна като илюстрация на разнообразието от езикови средства в немския и българския език и тяхното използване за постигане на целите на рекламата, от друга страна като фактор, който може да въздейства положително върху развитието и обогатяването на двата езика;

(5) от значение за чуждоезиковото обучение както и за по-нататъшни научни изследвания в тази област е изводът, че анализът на лингвистичните особености допринася и за разкриване на културно обусловени различия.

б) Студията (3) и статиите (1, 2, 4, 5) са тематично свързани и са посветени на изследването на *връзката между език и култура* в процеса на комуникация, и по-специално на *комуникацията в бизнес среда*. От тук следва, че в по-голяма или по-малка степен отделните публикации имат отношение към темата на дисертационния труд, по-точно към аспекта за културноспецифичните измерения на българо-немската комуникация в бизнес среда. Студията *„Културноспецифични измерения на българо-немската комуникация в бизнес среда"* отговаря в съдържателно отношение на втора и трета глава от дисертационния труд, а статиите *„Език култура, комуникация"*, *„Междукултурните различия като елемент на бизнес комуникацията"*, *„Kulturschock Bulgarien: Erwerb interkultureller Kommunikationskompetenzen im Fremdsprachenunterricht"* вече са били представени за придобиване на образователната и научна степен „доктор" (срв. Автореферат към дисертационния труд, Списък на публикациите по темата на дисертацията). Тези заглавия не могат да бъдат включени в Списъка на публикациите за участие в конкурса (срв. чл. 105 (3) от Правилника на СУ).

Поради изложеното по-горе тук няма да бъде изтъкнат приносът на публикациите от тази тематична група.

в) Речниците са резултат от опита, който има гл.ас. д-р Гергана Фъркова-Ангелова като преподавател по икономически немски език. Те са необходимо помощно средство за всички, които изучават немски като специализиран език. Речниците и учебникът „Wirtschaft und Deutsch" липсват в комплекта с публикациите на кандидатката.

Приложена е Справка на индексирани и цитирани публикации на гл.ас. д-р Гергана Фъркова-Ангелова, изготвена от УБ „Св. Кл. Охридски".

5. Преподавателска работа

5.1. **Гл.ас. д-р Бисерка Велева-Петрусенко** има богат преподавателски опит, придобит в катедра „Западни езици", СУ, като титуляр на задължителните дисциплини „Немски език като първи и втори чужд език" и избираемата дисциплина „Немски език като втори чужд език" в спец. „Международни отношения", Юридически факултет, СУ. Води лекционни курсове и семинарни упражнения по: съпоставително и

приложно езикознание (български-немски език), лексикология, лингвостранознание, практически немски език, юридически немски език, немски език за международни отношения, дипломати, журналисти. Автор е на лекционни курсове, напр. Die Beziehungen zwischen Bulgarien und Deutschland (2018 – Университет Сарагоса, Испания), Kinder- und Jugendliteratur (2006 – СУ). За водените от нея дисциплини разработва учебни програми, учебни и изпитни материали.

5.2. **Гл.ас. д-р Гергана Фъркова-Ангелова** преподава икономически немски като задължителна и избираема дисциплина на студенти от спец. „Стопанско управление", Стопански факултет, СУ. Автор е на лекционен курс по общоикономически немски (задължителна дисциплина), на лекционен курс по бизнес немски (избираема дисциплина), както и на лекционен курс по бизнес етикет (избираема дисциплина). През академичната 2018-2019 г. води лекционен курс по избираемата дисциплина „Езикът на рекламата" за студенти от спец. „Стопанско управление". За преподаваните от нея дисциплини разработва учебни програми, учебни и изпитни материали.

Автор е на програми и курсове за провеждане на обучение по „Бизнес комуникация" към Германо-Българската индустриално-търговска камара.

6. Заключение

Гл.ас. д-р Бисерка Николова Велева-Петрусенко се специализира в областта на преподаването и изследването на **немски език в сферата на дипломацията, международните отношения**. Утвърждава се като преподавател и изследовател, който има принос за разкриване на особеностите и за намиране на адекватни методи на едно съвременно обучение по специализирани езици. *Научната продукция* **отговаря** на условията за участие в конкурса. Дългогодишната *учебно-преподавателска дейност* е изцяло ориентирана към подготовката на специалисти, владеещи немски език за сферата на международните отношения, на дипломацията, и **отговаря** на потребностите за обезпечаване на обучението по немски език в спец. „Международни отношения".

Гл.ас. д-р Гергана Иванова Фъркова-Ангелова се утвърждава като преподавател по **икономически немски език и бизнес комуникация**. Като изследовател проучва *езиковите особености на рекламата*, а в областта на специализираното чуждоезиково обучение

акцентът пада върху въпроса за *междукултурната компетентност. Научната продукция* **не отговаря** на всички условия за участие в конкурса, а *учебно-преподавателската дейност* е насочена към подготовката на специалисти по икономически немски език, т.е. досегашната й преподавателска дейност **не е свързана** с обучението в спец. „Международни отношения" .

От приложената *Справка за учебната натовареност по конкурса за доцент* по професионално направление 2.1. Филология (Немски език – приложно езикознание) се вижда, че катедра „Западни езици" има нужда от преподавател, който притежава необходимата квалификация, за да обезпечи задължителните дисциплини „Първи чужд език-немски)", „Втори чужд език-немски) ", избираемата дисциплина „Втори чужд език-немски" в специалност „Международни отношения", ЮФ, СУ.

Като изхождам от качествата, научните приноси и професионалния опит на двете кандидатки, на това условие отговаря **гл.ас. д-р Бисерка Николова Велева-Петрусенко**. Ето защо изразявам моята категорична подкрепа в полза на нейната кандидатура. В нейно лице Катедрата по западни езици, ФКНФ, СУ има способен и квалифициран преподавател по приложно езикознание за нуждите на спец. „Международни отношения".

В заключение предлагам на уважаемите членове на Научното жури да подкрепят избора на **гл.ас. д-р Бисерка Николова Велева-Петрусенко** за заемане на академичната длъжност „доцент" по професионално направление 2.1. Филология (Немски език – проложна лингвистика).

08.10. 2018 г.
Велико Търново

Рецензент:
проф. д-р Марийка Димитрова